

Lachy Szczyrzyckie

LACHY SZCZYRZYCKIE

Nazwa gwarowa: Szczyrzyczenie

Zasięg terytorialny: To grupa lachowska zamieszkująca pogranicze trzech powiatów: bocheńskiego, myślenickiego i limanowskiego.

Teren zamieszkały przez Szczyrzyczan, przedstawia się jako rozległa kotlina o kształcie nieregularnej niecki, wznosząca się ok. 400 m n.p.m., sięgająca od doliny Raby do stóp Beskidu Wyspowego. Od zachodu ograniczona jest pasmem górskim ze szczytami Grodzisko (622 m n.p.m.) i Ciecień (835 m n.p.m.), od południa opiera się o Śnieżnicę (1007 m n.p.m.).

Charakterystyka topografii terenu zamieszkiwanego przez grupę: Wschodnią granicę wyznaczają wzniesienia Kostrzy (730 m n.p.m.) i Świnnej (614 m n.p.m.). Kotlina posiada łagodny klimat i duże nasłonecznienie, korzystne warunki glebowe, stosunkowo duże zalesienie.

Podstawa tradycyjnej gospodarki: Podstawą tradycyjnej gospodarki było rolnictwo oraz towarzysząca mu hodowla bydła i owiec.

Budownictwo: W budownictwie dominowały domy stawiane na zrąb, o czterospadowych lub przyczółkowych dachach krytych słomą. Pod jednym dachem mieściła się część mieszkalna i stajnia. Opodal chałupy stała stodoła również kryta słomą. Domy mieszkalne, a w zagrodach jednobudynkowych- części mieszkalne, malowano wapnem. Liczne kapliczki domkowe, czy pozawieszane na drewnianych słupach lub drzewach kapliczki szafkowe, wzbogacały wiejski krajobraz.

Strój ludowy: Odświętny strój męski składał się z białej koszuli płóciennej, granatowej kamizelki z wykładanym kołnierzem i kłapkami zdobionymi kolorowym haftem, granatowego kaftana bez rękawów lamowanego czerwonym suknem. Kaftan zdobiły kolorowe hafty, naszyca z cekinów i koraliczków, białe guziczki. Spodnie białe, płócienne dymki

wpuszczane były do czarnych butów z cholewami. Podstawowym okryciem wierzchnim była płótnianka górnicza z płótna konopnego lub lnianego, lamowana czerwonym sukniem. Od wielkiego święta bogatsi gospodarze nosili sukmany. Na obszarze południowo-zachodnim zdobiny sukman były w kolorze czarnym, na obszarze południowo-wschodnim były koloru czerwonego. Charakterystycznym nakryciem głowy był brusek czyli kapelusz filcowy z okrągłą główką i niewielkim rondem, zdobiony kogucim piórką. Świąteczny ubiór kobiety z 2 poł. XIX w. składał się z płóciennych koszuli z długimi rękawami, spódnicy z białego płótna, zdobionej białym haftem roślinnym i zakończonej u dołu haftowanymi zębami. Gorsety z fioletowo-czerwonego lub zielonego adamaszku miały dołem doszyty pas drobniutkich fałdek, a z przodu zapinane były na haftki. Na przełomie XIX i XX w. weszły w modę spódnice tybetowe, drukowane w kwiaty najczęściej na zielonym, białym lub bordowym tle oraz gorsety aksamitne zdobione koralikami i rozbudowanym haftem kwiatowym. Gorset sznurowano czerwoną wstążką. Do stroju odświętnego nie noszono zapasek. Okryciem wierzchnim były katany z długimi rękawami, z kołnierzykiem lub bez, zdobione haftem, koraliczkami i aplikacjami. Ramiona okrywano płóciennymi płachtami łoktusami, później pojawiły się grubsze chusty wełniane. Mężatki na głowie nosiły białą chustę wiązaną w czepiec lub chustki tybetowe wiązane w tyle głowy. Zimą i od święta kobiety oraz dziewczęta wkładały czarne buty z cholewami. Dopełnieniem stroju były noszone wysoko na szyi sznurki prawdziwych koralików.

Obrzędy doroczne: W obrzędowości dorocznej na uwagę zasługują grupy kolędnicze z turoniem w okresie bożonarodzeniowym, grupy dziadów śmigustnych w okresie wielkanocnym i słynne szczyrzyckie uroczystości dożynkowe.

Obrzędy rodzinne: W obrzędowości rodzinnej wyróżniają się,

rozbudowane do rangi widowiska, wesela szczyrzyckie z bogatym folklorem słownym i muzycznym.

Sztuka ludowa: U Lachów Szczyrzyckich rozwinęło się ciekawe zdobnictwo malowanych skrzyń do przechowywania odzieży.

Folklor muzyczny: W folklorze muzycznym przeważają elementy folkloru krakowskiego.